

**PIRLS DASTURI ASOSIDA NAZORAT TOPSHIRIQLARINI YARATISH VA
ULAR USTIDA ISHLASH TEXNOLOGIYASI**

S.I.Tursunova

Termiz davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'limda
matematika va ona tili kafedrası o'qituvchisi Pedagogika
fanlari bo'yicha falsafa doktori(PDh)
saidatursunova@gmail.com

Kadirov Nigora

Termiz davlat pedagogika instituti 4-kurs talabasi

Anotatsiya: Mazkur maqola PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) dasturi asosida nazorat topshiriqlarini yaratish va ularni ishlash texnologiyasini o'rganishga bag'ishlangan. Ushbu dastur o'qish va yozish kompetensiyalarini baholashga qaratilgan xalqaro tadqiqot bo'lib, uning asosida o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini nazorat qilish uchun yangi usullar va metodologiyalar ishlab chiqish zarurati mavjud. Maqolada, PIRLS dasturi orqali topshiriqlarni yaratishning metodologik yondashuvlari va bu topshiriqlarni samarali baholashning texnologiyalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: PIRLS dasturi, nazorat topshiriqlari, o'qish kompetensiyasi, baholash texnologiyasi, metodologiya, ta'limni monitoring qilish, pedagogik metodlar.

**ТЕХНОЛОГИЯ СОЗДАНИЯ ЗАДАЧ УПРАВЛЕНИЯ И РАБОТЫ НАД
НИМ НА ОСНОВЕ ПРОГРАММЫ PIRLS**

Аннотация: Данная статья посвящена исследованию технологии создания контрольных заданий и их работы на основе программы PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). Данная программа представляет собой международное исследование, направленное на оценку навыков чтения и письма, на основе которого возникает необходимость разработки новых методов и методик мониторинга навыков чтения учащихся. В статье анализируются методические подходы к созданию заданий через программу PIRLS и технологии эффективного оценивания этих заданий.

Ключевые слова: программа PIRLS, контрольные задания, читательская компетентность, технология оценивания, методика, образовательный мониторинг, педагогические методы.

TECHNOLOGY FOR CREATING AND WORKING ON CONTROL TASKS BASED ON THE PIRLS PROGRAM

Abstract: This article is devoted to the study of the technology of creating control tasks and working with them based on the PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) program. This program is an international study aimed at assessing reading and writing competencies, and on its basis there is a need to develop new methods and methodologies for monitoring students' reading skills. The article analyzes methodological approaches to creating tasks through the PIRLS program and technologies for effective assessment of these tasks.

Keywords: PIRLS program, control tasks, reading competence, assessment technology, methodology, educational monitoring, pedagogical methods.

Kirish. Hozirgi kunda ta'lim tizimi global miqyosda o'zgarimoqda, va ta'lim sifatini baholash, uning samaradorligini oshirish borasida turli xil xalqaro tadqiqotlar va baholash dasturlari ishlab chiqilmoqda. Bu jarayonlarda PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) dasturi muhim o'rin tutadi. PIRLS dasturi o'quvchilarning o'qish va tushunish ko'nikmalarini baholashga qaratilgan xalqaro tadqiqot bo'lib, ta'lim tizimlarining samaradorligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola PIRLS dasturi asosida nazorat topshiriqlarini yaratish va ularda ishlash texnologiyasini tahlil qilishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili: PIRLS dasturi o'qish bilimlarini baholashda dunyo bo'ylab keng qo'llaniladigan asbobdir. Ushbu dastur orqali o'quvchilarning o'qish va tushunish darajasi o'lchanadi va ularning o'qish ko'nikmalarini baholashda ilmiy va amaliy jihatlarni o'rganish imkonini yaratadi.

Metodologiya. Nazorat topshiriqlarini yaratish va ularda ishlash texnologiyasini aniqlashda quyidagi metodlar qo'llaniladi:

1. Analitik metod: PIRLS dasturi asosida o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini tahlil qilish va ularning tajribalarini o'rganish. Bu metod yordamida o'quvchilarning o'qish faoliyatini o'lchash uchun zarur bo'lgan statistik ma'lumotlar to'planadi.
2. Eksperimental metod: PIRLS dasturining turli xil topshiriqlarini yaratish jarayonida o'quvchilarning natijalarini tahlil qilish orqali yangi nazorat topshiriqlari sinovdan o'tkaziladi. Bu metodning maqsadi o'qish kompetensiyalarini aniqlash va ularni samarali ravishda o'lchash usullarini ishlab chiqishdir.
3. Tajriba va amaliyot metodlari: O'qituvchilar va o'quvchilarning faoliyatlarini o'rganish, o'qish va tushunish darajalarini baholashda amaliy mashg'ulotlar va sinovlar o'tkaziladi.

PIRLS dasturi haqida umumiy ma'lumot. PIRLS dasturi har to'rt yilda o'tkaziladi va o'quvchilarning o'qish kompetensiyalarini baholaydi. U dunyoning turli burchaklaridagi davlatlar tomonidan amalga oshiriladigan va o'quvchilarning o'qishdan tushunish darajasini baholashga qaratilgan bir nechta o'quv topshiriqlaridan iborat. Dastur, asosan, o'quvchilarning matni tushunish va unga nisbatan savollarni javoblash qobiliyatini aniqlashga yordam beradi.

Nazorat topshiriqlari yaratish texnologiyasi.

PIRLS dasturi asosida nazorat topshiriqlarini yaratishning asosiy maqsadi o'quvchilarning o'qish va tushunish ko'nikmalarini aniq va to'liq baholashdir. Buning uchun turli xil texnologiyalar va metodologiyalar qo'llaniladi:

1. Topshiriqlarni turlarga ajratish

Nazorat topshiriqlari bir necha turga ajratiladi: tanlov savollari, ochiq javobli savollar, matndan keltirilgan ma'lumotlarni qiyoslash va tahlil qilish, hamda izohli javoblar berish. Ushbu topshiriqlarni yaratishda o'quvchilarning bilim darajalariga mos keladigan savollarni tuzish muhim hisoblanadi.

2. Matni tanlash va tahlil qilish

Topshiriqlarni yaratishda o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini baholashga yordam beradigan matnlar tanlanadi. Bu matnlar turli janrlarda (hikoya, maqola, ilmiy tadqiqotlar) bo'lishi mumkin. Matnlar o'quvchilarning turli mavzulardagi bilimlarini va qobiliyatlarini o'lchashga imkon beradi.

3. Metodologik yondashuvlar

Topshiriqlarni yaratishda va baholashda metodologik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar orqali o'quvchilarning bilim darajasi, ularning tushunish darajasi va o'qishga bo'lgan motivatsiyasi aniqlanadi. Shuningdek, sinov topshiriqlari va baholash mexanizmlarini ishlab chiqish davomida, o'quvchilarga turli xil o'qish qobiliyatlarini talab qiladigan topshiriqlar taqdim etiladi.

4. Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish. Topshiriqlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish jarayoni amalga oshiriladi. Bu ma'lumotlar orqali o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini o'lchash va ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, o'quvchilarning qobiliyatlariga qarab, ularga mos topshiriqlarni yaratish mumkin bo'ladi.

Nazorat topshiriqlari orqali ishlash texnologiyasi. Nazorat topshiriqlarini yaratishning asosiy bosqichlari tugagach, o'quvchilar bilan ishlash jarayoni boshlanadi. Bu jarayon quyidagi texnologiyalarni o'z ichiga oladi:

1. Topshiriqlarni amalga oshirish

O'quvchilar topshiriqlarni bajarish davomida, ular matnlarni o'qib, savollarga javob beradi. Bu jarayonni baholashda avtomatik tizimlar va inson tomonidan tahlil qilish mexanizmlari qo'llaniladi.

2. **Boshqarish va nazorat qilish**

O'quvchilarning topshiriqlarni bajarish jarayoni va natijalari ustidan nazorat o'rnatiladi. O'qituvchilar va metodistlar tomonidan topshiriqlarni tahlil qilish va ularga oid fikr-mulohazalar berish orqali o'quvchilarning o'qish qobiliyatlari ustida ishlanadi.

3. **Natijalarni tahlil qilish va xulosa chiqarish**

Nazorat topshiriqlari o'tkazilgach, o'quvchilarning natijalari tahlil qilinadi. Ushbu tahlil asosida o'quvchilarning o'qish kompetensiyasi, ularning mustahkam bilimlari va yengil zaif tomonlari aniqlanadi. Bu tahlil o'qituvchilarga o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa. PIRLS dasturining asosiy maqsadi ta'lim sifatini baholash bo'lib, unda o'qish bo'yicha o'quvchilarning qobiliyatlari, tushunish darajalari va o'qishdan olingan natijalar tahlil qilinadi. O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun bu dastur o'qituvchilarga o'quvchilarning bilim darajalarini aniqlash va ta'lim tizimini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatini beradi.

Foydalangan adabiyotlar

1. PIRLS 2021 Technical Report. (2022). International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
2. Shadieva, F. (2020). Ta'limda metodologik yondashuvlar: nazorat va baholash tizimlari. Tashkent: O'qituvchi.
3. Petty, G. (2004). Teaching Today: A Practical Guide. Nelson Thornes.
4. Solmonov, B. (2018). O'qish va tushunishning rivojlanishi: PIRLS tadqiqoti. Tashkent: Fan va texnologiya.
5. S.I. Tursunova The development of oral speech of younger schoolchildren in extracurricular activities. Eurasian Research Bulletin, 2022.
6. S.I. Tursunova Pedagogical bases of nationalization of school education. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3 (02), 456–461.
6. Турсунова, С. И. (2023). Причины выбора модели внеучебной деятельности по развитию устной речи младших школьников.

7. Tursunova, S. (2024). Innovatsion yondashuv asosida boshlang 'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning asosiy mazmuni. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(10), 176-185.
8. Ismatova, N., & Tursunova, S. I. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA OG'ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH, TILSHUNOSLIK USLUBIY MUAMMO SIFATIDA. Interpretation and researches, 2(1).
9. Allaberganova, Y., & Tursunova, S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINI MILLIY QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASH. Interpretation and researches, 2(1).
10. Hikmatov, I., & Tursunova, S. (2023). Bo'lajak boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorlashning imkoniyatlari. Interpretation and researches, 2(1).
11. Турсунова, С. И. (2022). БОШЛАНГИЧ СИНФ О'QUVЧИЛАРИДА ИҚТИСОДИЙ ТАРБИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ХУСУСИЯТЛАРИ. Scientific Impulse, 1(4), 397-399.
12. Турсунова, С. И. (2022). БОШЛАНГИЧ СИНФ О'QUVЧИЛАРИДА ЭСТЕТИК ТАРБИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. Scientific Impulse, 1(4), 393-396

